

PAWEŁ ANTOSZAK

RYNEK PRACY WE WSPÓŁCZESNEJ GOSPODARCE ŚWIATOWEJ

Streszczenie: Celem artykułu jest określenie sytuacji oraz identyfikacja czynników, które miały wpływ na sytuację na rynku pracy na świecie w latach 2009–2016. Podstawiono pytanie badawcze jak zmieniła się sytuacja na rynku pracy we współczesnej gospodarce światowej. Aktywność zawodową analizowano pod względem liczby osób aktywnych zawodowo, jak i pod względem współczynnika aktywności zawodowej na świecie. W artykule analizowano również informacje dotyczące stopy bezrobocia, miesięcznych wynagrodzeń minimalnych brutto oraz dynamiki przeciętnych wynagrodzeń nominalnych brutto z uwzględnieniem państw na świecie. Do przeprowadzenia analiz korzystano z danych statystycznych o rynku pracy Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, publikowanych w Rocznikach Statystycznych Rzeczypospolitej Polskiej za lata 2009–2016.

Słowa kluczowe: rynek pracy, aktywni zawodowo, stopa bezrobocia, wynagrodzenia.

1. WSTĘP

Problemy rynku pracy, a zwłaszcza pracujących należą do podstawowych oraz istotnych zagadnień współczesnej gospodarki. Dotyczą one czynnika ludzkiego i świadczonej przez niego usługi pracy oraz oczekiwań pracowników odnoszących się do rozwoju i płacy. Postawy i zachowania ludzi angażujących swoje działania, umiejętności i wiedzę „przekładają” się na określone nakłady i wymierne efekty tak w gospodarce jako całości systemowej, jak i w poszczególnych jej działach, czy też organizacjach gospodarczych [Rynek pracy..., 2003, s. 10].

Celem artykułu jest określenie sytuacji oraz identyfikacja czynników, które miały wpływ na sytuację na rynku pracy na świecie w latach 2009–2016. Był to okres bardzo ważny na świecie, gdyż wiązał się z kryzysem gospodarczym. Postawiono pytanie badawcze czy i jak zmieniła się sytuacja osób aktywnych zawodowo, stopy bezrobocia oraz wysokości wynagrodzeń. W tym celu wyko-

rzystano dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie oraz literaturę krajową i zagraniczną.

Nadzwyczajna pozycja pracy ludzkiej we współczesnej gospodarce, specyficzne cechy i właściwości rynku pracy, ale też ściśle związki oraz współzależności łączące ten rynek z innymi rynkami świata produktów i usług finalnych oraz zasobów kapitału i ziemi, są powodem do stawiania wciąż nowych pytań o miejsce tego rynku w gospodarce, o sposób jego funkcjonowania oraz panujące na nim warunki równowagi i nierównowagi, o różne relacje konkurencji oraz rodzaje i segmenty samego rynku, o najbardziej wreszcie istotne funkcjonalne i instytucjonalne czynniki determinujące jego działanie [Jarmołowicz, Knapińska 2005, s. 22].

Rynek pracy nie może być analizowany wyłącznie w kategoriach ekonomicznych. Człowiek jest oczywiście jednym z zasobów ekonomicznych, a jego praca tworzy nowe wartości ekonomiczne. Jest właścicielem swoich kompetencji i kwalifikacji, które oferuje na rynku pracy i na które na rynku tym jest określony popyt. Człowiek jest jednak również istotnym elementem rzeczywistości pozagospodarczej: społecznej, kulturowej, politycznej, moralnej i psychicznej. Przedmiotem wymiany na rynku pracy nie jest człowiek, ale jego praca. Nie ma ona charakteru abstrakcyjnego i nie da się jej oderwać od podmiotu wykonującego zawsze pewną konkretną pracę [Paszke, Piotr 2003, s. 51–52].

Jednym z ważnych zagadnień współczesnego rynku pracy jest jego elastyczność. Elastyczność wiąże się nie tylko z samą elastycznością popytu i podaży na tym rynku, ale także z zasadą swobody kontraktowania. Regulacje administracyjne ograniczają swobodę kontraktowania i nadmierną regulację stosunków pracy. Jeśli celem regulacji tych stosunków przez państwo jest ochrona praw pracowniczych i upodmiotowienie ludzi pracy, to skutek takich działań bywa często odmienny od zamierzonego. Regulacje te wprowadzają na rynku pracy głęboki podział na dwie kategorie ludzi: – „*insiders*” – oraz – „*outsider*” – [Becker 1997, s. 56]. Silna i bezpieczna pozycja na rynku pracy tych pierwszych oznacza jednocześnie długotrwałe bezrobocie tych drugich [Paszke 2000, s. 157–172].

Rynek pracy jest jednym z rynków czynników produkcji obok rynku ziemi i kapitału. Choć można wskazać wiele podobieństw między wymienionymi rynkami, specyfika siły roboczej wyraźnie wyróżnia rynek pracy, a także wpływa na jego funkcjonowanie. To gospodarka rynkowa oparta jest na prywatnej własności czynników produkcji. Jedną z najbardziej charakterystycznych cech utrudniających traktowanie pracy tak, jak innych czynników produkcji, są konsekwencje wynikające z nierównowagi zachodzącej na tym rynku. Nierównowaga ta, podobnie jak w innych przypadkach, wynika z niedopasowania popytu i podaży pracy. W odróżnieniu od rynku dóbr i usług, brak równowagi na rynku pracy niesie za sobą konsekwencje nie tylko ekonomiczne, lecz również społeczne i polityczne. Z tego względu wiele państw prowadzi działania i ponosi nakłady mające na celu zapobieganie oraz łagodzenie tej nierównowagi, a przede wszystkim jej przejawu – bezrobocia. W efekcie dużego znaczenia nabiera ocena realizowania

tych wydatków, zarówno w ujęciu efektywności jednostkowej, jak i ich realnego wpływu na sytuację na rynku pracy. Rynek pracy i zachodzące na nim zjawiska cechują się ogromnym zróżnicowaniem. Wynika to z wielu czynników takich, jak wysoce zróżnicowana struktura zarówno podaży, jak i popytu na pracę. Każdy podmiot oferujący swoją pracę charakteryzuje się indywidualnym zestawem cech (umiejętności i kompetencji), jak również oczekiwaniami w zakresie wynagrodzenia i warunków pracy. Wynagrodzenia natomiast są czynnikiem motywującym pracowników. Również pracodawcy, zgłaszający popyt na pracę, mają określone preferencje dotyczące zatrudnianych osób, obejmujące nie tylko wspomniane kompetencje, lecz również stopień zaangażowania. Nie bez znaczenia pozostaje także specyfika samych usług pracy, znacząco odmienna od dóbr oferowanych w ramach innych rynków. W obliczu tego zróżnicowania, wszelka ingerencja w rynek pracy służąca ograniczaniu bezrobocia i łagodzeniu jego skutków jest przedsięwzięciem niezwykle trudnym i złożonym [Kryńska, Kwiatkowski 2013, s. 11–12].

2. AKTYWNI ZAWODOWO NA ŚWIECIE

To, jak duża część społeczeństwa pozostaje aktywna na rynku pracy, ma wpływ zarówno na osobistą kondycję finansową poszczególnych osób, jak i sytuację gospodarczą całego kraju lub regionu [Januszek 2004 s. 35]. Można znaleźć silną zależność pomiędzy poziomem aktywności zawodowej społeczeństwa, a stopniem jego rozwoju społeczno-gospodarczego. Im większą część populacji stanowią osoby nieaktywne zawodowo, tym większym obciążeniem obłożone są osoby pracujące. Chociaż brak aktywności zawodowej może być świadomym wyborem (np. w przypadku rodziców decydujących się na rezygnację z kariery), to bardzo często jest przejawem niedoskonałości rynku pracy. Przykładem są bezrobotni, którzy stracili wiarę w znalezienie zatrudnienia i zrezygnowali z poszukiwań pracy. Inny przypadek stanowią osoby niepełnosprawne, które nie mogą znaleźć zatrudnienia, choć w określonych warunkach byłyby w stanie podjąć pracę zarobkową. Odpowiednia polityka aktywizacji zawodowej pomaga ograniczyć tego typu negatywne zjawiska [Socha, Sztanderska 2011 s. 2–3].

W 2009 roku najwięcej aktywnych zawodowo było w Chinach 792 430 tys. osób. Również dużo aktywnych zawodowo było w Stanach Zjednoczonych 154 142 tys., w Brazylii 98 846 tys. osób oraz w Japonii 66 234 tys. osób. Najmniej natomiast aktywnych zawodowo było w Luksemburgu 229 tys. osób oraz na Malcie 174 tys. osób. W 2013 roku ilość aktywnych osób wzrosła w Chinach do 793 000 tys. osób, w Stanach Zjednoczonych do 155 389 tys., Rozwój gospodarczy na świecie, a także wzrost ludności spowodował, że w Chinach w 2013 roku ilość aktywnych zawodowo wzrosła 793 000 tys. osób, w Stanach Zjednoczonych do 155 389 tys. osób, w Brazylii do 100 979 tys. osób. Jedyne spadła w Japonii do 65 770 tys. osób. W Luksemburgu ilość aktywnych zawodowo wzrosła w 2013 roku do 254 tys. osób, a na Malcie do 187 tys. osób. W całym

analizowanym okresie wzrastała ilość aktywnych zawodowo. W Chinach w 2016 roku było ich już aż, 80 0910 tys. osób, w Stanach Zjednoczonych 159 187 tys. osób, w Brazylii 101 181 tys. osób, w Japonii 66 480 tys. osób. W Luksemburgu pomimo tego, że było najmniej aktywnych zawodowo to ich ilość i tak wzrosła do 278 tys. osób, a na Malcie do 201 tys. osób. Są państwa w których ilość aktywnych zawodowo spadała. Na Białorusi z 4 638 tys. osób w 2009 roku do 4537 tys. osób w 2016 roku, w Grecji z 4980 tys. osób w 2009 roku do 4537 tys. osób w 2016 roku, na Ukrainie z 22 150 tys. osób w 2009 roku do 17 955 tys. osób w 2016 roku.

Tabela 1. Ludność aktywna zawodowo na świecie w latach 2009–2016 (w tys.)

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Argentyna	11354	11412	11598	16573	16943	17238	16872	16872
Australia	11602	11833	12004	12100	12151	12310	12508	12666
Austria	4282	4285	4323	4342	4390	4358	4400	4490
Belgia	4800	4895	4856	4899	4947	4967	4974	4976
Białoruś	4638	4705	4671	4764	4547	4496	4537	4537
Brazylia	98846	101110	–	101136	100979	103402	106824	101181
Bułgaria	3492	3401	3341	3404	3371	3366	3337	3264
Chiny	792430	783880	785790	795434	793000	793000	800910	800910
Chorwacja	–	1747	1724	1902	1678	1893	1899	1830
Cypr	403	422	432	422	434	432	421	422
Czechy	–	5269	5258	5273	5306	5298	5310	5350
Dania	2953	2924	2924	2326	2890	2906	2933	3027
Estonia	691	687	696	684	680	674	683	691
Finlandia	2678	2672	2682	2674	2676	2679	2689	2685
Francja	28268	28334	28390	28272	28572	29403	29429	29556
Grecja	4980	5017	4968	5017	4967	4811	4808	4805
Hiszpania	23038	23089	23104	23257	23190	22955	22922	22823
Holandia	–	8760	8757	8790	8965	8896	8933	8966
Indie	–	388020	–	388228	–	–	–	–
Irlandia	2172	2185	2166	2187	2163	2157	2167	2193
Japonia	66234	65900	64022	66050	65770	65866	65980	66480
Kanada	18329	18525	18699	18841	19079	19125	19278	19441
Korea Południowa	24395	24748	25099	25278	25873	26536	26913	27247
Litwa	1641	1635	1483	1490	1465	1477	1469	1478
Luksemburg	229	231	236	249	254	261	276	278
Łotwa	1186	1157	1028	1029	1014	992	994	989
Malta	174	177	180	185	187	193	197	201
Meksyk	46199	48172	48856	50730	51477	51924	52905	53680
Niemcy	42024	41682	42239	40638	42720	41969	42161	40341
Norwegia	2580	2592	2620	2662	2694	2721	2760	2768
Nowa Zelandia	2306	2333	2370	2417	2412	2482	2501	2598
Polska	17279	17123	17221	17173	17363	17428	17388	17260
Południowa Afryka	17383	5581	5543	19790	5389	5226	20393	21727
Portugalia	5583	17393	17622	5364	19752	19752	5195	5178
Rosja	75708	75440	75752	75918	75529	75529	76588	76636
Rumunia	9924	9965	9868	9211	9977	9242	9159	8979

cd. Tabela 1.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Słowacja	2690	2707	2680	2727	2715	2722	2738	2759
Słowenia	1042	1041	1019	1023	1008	1015	1008	995
Stany Zjednoczone	154142	153889	153617	156007	155389	155922	157130	159187
Szwajcaria	4375	4484	4550	4590	4665	4750	4819	4843
Szwecja	4909	4950	5018	5082	5117	5185	5225	5279
Turcja	24748	25288	26424	27382	27961	28774	29654	30524
Ukraina	22150	22052	22056	20412	21985	21981	18098	17955
Węgry	4203	425	4280	4356	4387	4444	4518	4586
Wielka Brytania	31268	31382	31612	32242	32239	32637	32846	33227
Włochy	24970	24975	25075	25057	25533	25515	25498	25770

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ludność aktywna zawodowo*. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2011, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, GUS, Warszawa 2011 s. 782, 2013, s. 793, 2014, s. 793, 2015, s. 789, 2016, s. 792, 2017, s. 790.

3. WSPÓŁCZYNNIK LUDNOŚĆ AKTYWNEJ ZAWODOWO NA ŚWIECIE

W dalszej części przeprowadzona zostanie analiza współczynnika aktywności zawodowej na świecie w latach 2009–2016.

Tabela 2. Współczynnik ludność aktywnej zawodowo w wieku 15 lat i więcej na świecie w latach 2009–2016 (w %)

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Argentyna	–	54,3	60,7	58,4	53,6	54,0	52,6	52,6
Australia	65,5	65,5	65,5	65,1	–	64,7	64,9	64,8
Austria	61,3	61,0	61,2	61,3	61,5	60,7	60,7	61,2
Belgia	53,5	54,1	53,2	53,4	53,6	53,5	53,3	53,1
Białoruś	–	–	–	–	–	–	82,1	82,1
Brazylia	68,6	68,6	62,1	61,3	59,9	59,7	61,0	62,0
Bułgaria	53,0	52,0	52,5	53,1	53,9	54,1	54,1	53,3
Chiny	–	–	69,8	70,2	70,7	70,7	70,7	70,7
Chorwacja	64,4	–	45,6	45,2	44,0	52,4	52,7	51,3
Cypr	65,4	64,8	63,7	63,5	63,3	63,7	62,3	61,9
Czechy	58,7	58,4	58,3	58,9	59,3	59,3	59,4	59,9
Dania	65,4	64,4	63,9	63,1	62,4	62,2	62,2	63,6
Estonia	60,9	60,6	61,5	61,4	61,3	61,1	62,1	62,9
Finlandia	60,5	66,1	59,9	59,5	59,1	58,9	58,9	58,6
Francja	56,9	56,7	56,5	56,4	56,5	56,3	56,1	55,9
Grecja	53,7	53,9	53,2	53,0	52,8	51,8	52,0	52,2
Hiszpania	59,3	59,3	59,4	59,3	59,4	58,9	58,8	58,5
Holandia	–	–	64,8	64,9	65,2	64,4	64,4	64,1
Indie	–	–	–	–	–	–	–	52,5
Irlandia	61,6	60,9	60,2	60,2	60,2	60,0	60,0	60,2
Japonia	59,9	59,6	59,3	59,2	59,3	59,4	59,6	60,0
Kanada	67,1	67,0	66,8	66,6	66,5	66,0	65,8	65,7

cd. Tabela 2.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Korea Południowa	60,8	60,1	61,1	61,3	61,5	62,4	62,6	62,8
Litwa	57,7	58,1	57,4	57,7	58,0	58,9	59,2	60,3
Luksemburg	58,2	57,7	57,6	58,3	59,4	60,1	60,0	58,9
Łotwa	60,8	59,7	58,5	58,9	59,4	59,3	60,1	60,4
Malta	49,7	50,2	50,8	52,3	53,1	53,9	54,5	55,0
Meksyk	58,7	58,5	59,8	60,2	60,9	59,8	59,8	59,7
Niemcy	59,9	59,5	60,1	60,2	60,3	60,4	60,2	61,0
Norwegia	72,6	71,8	71,3	71,2	71,1	64,9	65,0	64,5
Nowa Zelandia	68,2	68,1	68,4	68,4	68,4	69,2	69,0	59,8
Polska	54,9	55,8	55,5	55,7	55,9	56,2	56,2	56,2
Portugalia	61,9	61,9	61,3	60,8	60,2	58,8	53,3	54,7
Południowa Afryka	55,8	54,3	54,2	55,7	56,8	56,8	58,6	58,5
Rosja	67,8	67,7	68,3	68,4	68,5	68,5	69,1	69,5
Rumunia	54,4	54,8	54,3	54,6	55,1	54,9	54,5	53,7
Słowacja	58,9	59,0	58,8	59,0	59,3	59,4	59,6	60,1
Słowenia	59,4	59,2	57,9	57,5	57,2	57,7	57,3	56,6
Stany Zjednoczone	65,4	64,7	64,1	63,8	63,2	62,9	62,6	62,8
Szwajcaria	68,2	67,8	68,0	68,1	68,3	68,7	68,9	68,6
Szwecja	70,4	70,7	63,7	64,0	64,3	64,7	64,8	65,0
Turcja	47,9	48,8	49,3	49,9	50,3	50,5	51,2	52,5
Ukraina	63,3	65,9	64,3	64,6	65,0	65,0	62,4	62,2
Węgry	50,1	50,7	51,0	51,8	52,5	53,7	54,8	55,7
Wielka Brytania	62,6	62,4	62,4	62,4	62,8	62,7	62,7	62,9
Włochy	48,7	48,4	48,4	48,7	49,0	49,1	49,0	49,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Ludność aktywna zawodowo*, Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, GUS, Warszawa 2011, s. 782, 2012, s. 775, 2013, s. 793, 2014, s. 793, 2015, s. 789, 2016, s. 792, 2017, s. 790.

W 2009 roku największy współczynnik aktywności zawodowej był w Norwegii 72,6%, Szwecji 70,4% oraz w Brazylii 68,6%. Natomiast najmniejszy współczynnik aktywności zawodowej był we Włoszech 48,7% i w Turcji 47,9%. W 2013 roku największy współczynnik aktywności zawodowej był nadal w Norwegii 71,1%, w Rosji wzrósł do 68,5% i w Szwajcarii 68,3%. Najmniejszy nadal we Włoszech 49,0% i na Chorwacji 44,0%. Na koniec 2016 roku największy współczynnik aktywności zawodowej był w Chinach i wynosił 70,7%. Również wysoki był w Rosji 69,5% oraz w Szwajcarii 68,6%. Najniższy natomiast w Chorwacji 49,5% i we Włoszech 49,5%. Współczynnik aktywności zawodowej, co nie zaskakuje, jest zdecydowanie wyższy wśród mężczyzn i w 2011 roku wyniósł w Unii Europejskiej 77,6 proc. W przypadku kobiet jest on niższy o 12,8 pkt. proc. Najmniejsza różnica między aktywnością zawodową kobiet i mężczyzn występuje w krajach skandynawskich. W Szwecji i Finlandii nie przekracza ona 5 pkt. proc.

4. STOPA BEZROBOCIA NA ŚWIECIE

Stopę bezrobocia na świecie w latach 2009–2016 przedstawia tabela 3. W 2009 roku największa stopa bezrobocia była w Południowej Afryce 24,0%, w Hiszpanii 18,0% oraz na Łotwie 17,1%. Natomiast najmniejsza była w Chinach 4,2%, w Szwajcarii 4,1% oraz w Korei Południowej 3,1%. Widać z tego, że występuje bardzo duże zróżnicowanie stopy bezrobocia na świecie. Od 2010 roku bardzo mocno wzrastała stopa bezrobocia w niektórych krajach, głównie w Grecji, Hiszpanii oraz Portugalii. Sytuacja na rynku pracy pogorszyła się w tych państwach, wraz z zamknięciami i bankructwami korporacyjnymi, cięciami budżetowymi narzuconymi przez klub zagranicznych wierzycieli w zamian za pomoc w spłacie zadłużenia. Możliwości zaciągnięcia kredytu przez firmy zmniejszyły się, ponieważ płynność banków uzależniona jest od Europejskiego Banku Centralnego i w związku z tym nie mogą one finansować przedsiębiorstw. W 2013 roku największa stopa bezrobocia była właśnie w Grecji 27,3%, w Hiszpanii 26,1% oraz w Portugalii 24,7%. Najmniejsza natomiast była w Japonii 4,0%, w Norwegii 3,4% oraz w Korei Południowej 3,1%. Na koniec 2016 roku największą stopę bezrobocia miały Południowa Afryka 26,5%, Grecja 23,6% oraz Hiszpania 19,6%. Natomiast najmniejszą miały Chiny 4,1%, Korea Południowa 3,7% oraz Japonia 3,1%.

Tabela 3. Stopa bezrobocia na świecie w latach 2009–2016 (w %)

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Argentyna	8,7	7,4	7,2	7,2	7,3	6,6	7,0	7,0
Australia	5,6	5,7	5,1	5,2	5,2	6,1	6,1	5,7
Austria	4,8	6,0	4,2	4,3	4,9	5,6	5,7	6,0
Belgia	7,9	7,8	7,2	7,6	8,4	8,5	8,5	7,8
Białoruś	-	-	-	0,6	-	0,5	1,0	1,0
Brazylia	8,2	11,5	8,2	-	6,2	6,5	6,9	11,5
Bułgaria	6,8	7,6	11,2	12,3	13,0	11,4	9,2	7,6
Chiny	4,2	4,1	4,2	-	-	4,0	4,1	4,1
Chorwacja	-	13,1	14,7	15,9	17,3	17,3	16,3	13,1
Cypr	5,3	13,1	6,7	11,9	15,9	16,1	15,0	13,1
Czechy	6,7	4,0	7,2	7,0	7,0	6,1	5,1	4,0
Dania	6,0	6,2	7,6	7,5	7,0	6,6	6,2	6,2
Estonia	13,8	6,8	12,5	10,2	8,6	7,4	6,2	6,8
Finlandia	8,2	8,8	7,8	7,7	8,2	8,7	9,4	8,8
Francja	9,1	10,1	9,3	9,9	9,9	10,3	10,4	10,1
Grecja	9,5	23,6	17,7	24,3	27,3	26,5	24,9	23,6
Hiszpania	18,0	19,6	21,7	25,0	26,1	24,5	22,1	19,6
Holandia	-	6,0	5,4	5,3	6,7	7,4	6,9	6,0
Indie	-	4,9	4,9	4,9	-	4,9	4,9	4,9
Irlandia	11,8	7,9	14,4	14,7	13,1	11,3	9,4	7,9
Japonia	5,1	3,1	4,5	4,3	4,0	3,6	3,4	3,1
Kanada	8,3	7,0	7,5	7,2	7,1	6,9	6,9	7,0

cd. Tabela 3.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Korea Południowa	3,6	3,7	3,4	3,2	3,1	3,5	3,6	3,7
Litwa	13,7	7,9	15,4	13,3	11,8	10,7	9,1	7,9
Luksemburg	5,1	6,3	4,9	5,1	5,9	5,9	6,7	6,3
Łotwa	17,1	9,6	15,4	14,9	11,9	10,8	9,9	9,6
Malta	6,9	4,7	6,5	6,4	6,4	5,9	5,4	4,7
Meksyk	5,5	3,9	6,2	5,0	4,8	4,8	4,3	3,9
Niemcy	7,7	4,1	5,9	5,5	5,3	5,0	4,6	4,1
Norwegia	3,1	4,7	3,2	3,1	3,4	3,5	4,3	4,7
Nowa Zelandia	6,1	5,1	6,5	6,9	6,2	5,7	5,8	5,1
Polska	8,2	6,2	9,7	10,1	10,3	9,0	7,5	6,2
Południowa Afryka	24,0	26,5	24,7	15,9	16,5	14,1	24,9	26,5
Portugalia	9,6	11,2	12,9	25,1	24,7	24,7	12,6	11,2
Rosja	8,5	5,6	6,6	5,6	5,5	5,5	5,6	5,6
Rumunia	6,9	5,9	7,4	7,0	7,3	6,8	6,8	5,9
Słowacja	12,0	9,7	13,5	14,0	14,2	13,2	11,5	9,7
Słowenia	5,9	8,0	8,2	8,9	10,1	9,7	9,0	8,0
Stany Zjednoczone	9,3	4,9	8,9	8,1	7,4	6,2	5,3	4,9
Szwajcaria	4,1	5,0	4,1	4,2	4,4	4,6	4,6	5,0
Szwecja	8,4	7,0	7,5	8,0	8,1	8,0	7,4	7,0
Turcja	14,0	10,9	9,8	8,2	8,8	9,9	10,3	10,9
Ukraina	8,8	9,3	7,9	7,5	7,4	7,2	9,1	9,3
Węgry	10,0	5,1	10,9	10,9	10,2	7,7	6,8	5,1
Wielka Brytania	7,6	4,8	8,0	7,9	7,5	6,1	5,3	4,8
Włochy	7,8	11,7	8,0	10,7	12,2	12,7	11,9	11,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Bezrobocie*, Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, GUS, Warszawa 2011, s. 784, 2012, s. 777, 2013, s. 795, 2014, s. 795, 2015, s. 791, 2016, s. 794, 2017, s. 792.

5. MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIA MINIMALNE BRUTTO NA ŚWIECIE

W 2009 roku najwyższe miesięczne wynagrodzenia minimalne brutto były w Luksemburgu 1642 euro. Również wysokie wynagrodzenia były w Irlandii 1462 euro oraz w Belgii 1388 euro. Najmniejsze wynagrodzenia minimalne były w Rumunii 149 euro i w Bułgarii 123 euro. W 2013 roku miesięczne wynagrodzenia minimalne w Luksemburgu wynosiły 1874 euro, w Belgii wzrosły do 1502 euro, w Holandii wyniosły do 1469 euro, a w Irlandii 1462 euro. Najmniejsze wynagrodzenia minimalne były nadal w Rumunii i wzrosły tylko do 158 euro i w Bułgarii 159 euro.

Istotne było to, że w 2016 roku w Luksemburgu wynagrodzenie minimalne wzrosło do 1923 euro, w Irlandii do 1546 euro, w Holandii do 1525 euro,

Tabela 4. Miesięczne wynagrodzenia minimalne brutto na świecie w latach 2009–2016 (w euro)

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Belgia	1388	1502	1315	1444	1502	1502	1502	1502
Bułgaria	123	215	123	138	159	174	184	215
Chorwacja	–	408	–	373	372	396	396	408
Czechy	298	366	319	310	318	310	332	366
Estonia	278	430	278	290	320	355	390	430
Francja	1321	1467	1365	1398	1430	1445	1458	1467
Grecja	818	684	863	877	684	684	684	684
Hiszpania	728	764	748	748	753	753	757	764
Holandia	–	1525	–	1447	1469	1486	1502	1525
Irlandia	1462	1546	1462	1462	1462	1462	1462	1546
Litwa	232	350	232	232	290	290	300	350
Luksemburg	1642	1923	1758	1801	1874	1921	1923	1923
Łotwa	254	370	282	286	287	320	360	370
Malta	635	728	665	680	697	718	720	728
Niemcy	–	1440	–	–	–	–	1473	1440
Polska	307	434	349	336	393	404	410	434
Portugalia	525	618	566	566	566	566	589	618
Rumunia	149	232	157	162	158	190	218	232
Słowacja	296	405	317	327	338	352	380	405
Słowenia	589	791	748	763	784	789	791	791
Stany Zjednoczone	816	1154	940	971	952	911	1035	1154
Turcja	310	519	385	363	416	362	424	519
Węgry	268	351	281	296	335	342	333	351
Wielka Brytania	995	1512	1136	1202	1250	1251	1379	1512

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Miesięczne wynagrodzenia minimalne brutto*, Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, GUS, Warszawa 2011, s. 790, 2012, s. 777, 2013, s. 799, 2014, s. 799, 2015, s. 795, 2016, s. 800, 2017, s. 798.

a w Belgii do 1502 euro. Niestety w Rumunii wzrost był tylko do 232 euro, w Bułgarii tylko do 215 euro. Najwyższa stawka wynagrodzenia minimalnego obowiązywała w Luksemburgu (1 923 euro) i jest ona prawie 4 razy wyższa niż w Polsce. Najniższe wynagrodzenie minimalne funkcjonowało w Bułgarii – 215 euro. Jest to zaledwie 52% stawki obowiązującej w Polsce. Większość krajów wspólnoty obrało politykę systematycznego wzrostu wynagrodzenia minimalnego, zwiększając tym samym jego udział w przeciętnych wynagrodzeniach. Regulowane na poziomie krajowym stawki wynagrodzenia minimalnego nie obowiązują w Danii, Austrii, Finlandii, Szwecji, na Cyprze oraz we Włoszech. Nie oznacza to jednak, że w tych krajach nie obowiązują żadne przepisy dotyczące wynagrodzenia minimalnego. Rozwiązania, jakie przyjęły te państwa, polegają na ustalaniu stawek na poziomie sektorów, grup zawodowych czy branży. Poziom rozwoju gospodarczego jest jednym ze wskaźników makroekonomicznych mających wpływ na kształt płacy minimalnej.

Tabela 5. Tempo zmian miesięcznych wynagrodzeń minimalnych brutto na świecie w latach 2009–2016 w % (rok poprzedni =100)

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Belgia	106,2	108,2	87,5	109,8	104,0	100,0	100,0	100,0
Bułgaria	113,8	174,8	57,2	112,2	115,2	109,4	105,7	116,8
Chorwacja	–	–	–	–	99,7	106,5	100,0	103,0
Czechy	105,1	122,8	87,2	97,2	102,6	97,5	107,1	110,2
Estonia	114,5	154,7	64,7	104,3	110,3	110,9	109,9	110,3
Francja	103,2	111,1	93,0	102,4	102,3	101,0	100,9	100,6
Grecja	101,4	83,6	126,2	101,6	78,0	100,0	100,0	100,0
Hiszpania	102,3	104,9	97,9	100,0	100,7	100,0	100,5	100,9
Holandia	–	–	–	–	101,5	101,2	101,1	101,5
Irlandia	104,3	105,7	94,6	100,0	100,0	100,0	100,0	105,7
Litwa	106,8	150,9	66,3	100,0	125,0	100,0	103,4	116,7
Luksemburg	106,4	117,1	91,4	102,4	104,1	102,5	100,1	100,0
Łotwa	121,3	145,7	76,2	101,4	100,3	111,5	112,5	102,8
Malta	106,0	114,6	91,3	102,3	102,5	103,0	100,3	101,1
Niemcy	–	–	–	–	–	–	–	97,8
Polska	132,5	141,4	80,4	96,3	117,0	102,8	101,5	105,9
Portugalia	104,9	117,7	91,6	100,0	100,0	100,0	104,1	104,9
Rumunia	111,6	155,7	67,7	103,2	97,5	120,3	114,7	106,4
Słowacja	121,4	136,8	78,3	103,2	103,4	104,1	108,0	106,6
Słowenia	130,9	134,3	94,6	102,0	102,8	100,6	100,3	100,0
Stany Zjednoczone	137,3	141,4	81,5	103,3	98,0	95,7	113,6	111,5
Turcja	141,5	167,4	74,2	94,3	114,6	87,0	117,1	122,4
Węgry	102,7	131,0	80,1	105,3	113,2	102,1	97,4	105,4
Wielka Brytania	106,5	152,0	75,1	105,8	104,0	100,0	110,2	109,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli 4.

Tempo zmian miesięcznych wynagrodzeń minimalnych brutto na świecie w latach 2009–2016 przedstawiono w tabeli 5. Wynika z niej, że w 2009 roku najwyższe tempo zmian było w Turcji i wynosiło 141,5%. Również wysokie było w Stanach Zjednoczonych 137,3% i na Słowenii 130,9%. Najniższe natomiast w Grecji 101,4%. W 2011 roku nastąpiły zmiany. Najwyższe tempo zmian wystąpiło w Grecji 126,2%, a w reszcie państw było poniżej 100,0%. W 2014 roku najwyższe tempo zmian miesięcznych wynagrodzeń minimalnych brutto osiągnięto w Rumunii 120,3% i na Łotwie 111,5%. Na koniec 2016 roku najwyższe tempo zmian odnotowano w Bułgarii 116,8% i na Litwie 116,7%. Tempo zmian minimalnych wynagrodzeń uzależniony był od sytuacji gospodarczej danego kraju.

6. PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIA NOMINALNE BRUTTO NA ŚWIECIE

W toku dalszego postępowania badawczego analizowano dynamikę wzrostu przeciętnych wynagrodzeń nominalnych brutto na świecie w latach 2009–2016 przyjmując rok poprzedni = 100 (tabela 6).

I tak, z danych zawartych w tabeli 6 wynika, że w latach 2009–2016 wystąpiło dość istotne zróżnicowanie tempa wzrostu przeciętnych wynagrodzeń brutto. W 2009 roku przeciętne płace w niektórych krajach wrosły o prawie 10% np. Białoruś 10,2%, Bułgaria 9,4% i Łotwa 8,0%, w innych krajach był spadek o 0,8% Szwajcaria i o 0,6% Portugalia. W 2010 roku natomiast wystąpiły nieco większe różnice, przy dynamice wzrostu przeciętnych wynagrodzeń nominalnych brutto. Na Ukrainie płace wrosły o 17,5%, w Rosji o 12,4%, natomiast na Łotwie spadły o 6,0% i w Irlandii o 3,0%. Mniejsze różnice notowano w latach 2012–2016. W 2012 roku w niektórych krajach wrosły tylko o 14,9% Ukraina i o 14,0% Rosja, w innych zaś spadały o 4,3% Grecja i o 2,8% Portugalia. W 2016 roku przeciętne wynagrodzenia na Ukrainie wzrastały o 23,6%, w Rumunii wzrost wyniósł 12,8%, a w Chorwacji tylko 2,25%.

Porównując dynamikę wzrostu przeciętnych wynagrodzeń na świecie w latach 2009–2016 nietrudno zauważyć, iż w wielu krajach osiągniany wzrost w latach 2009–2011 był wyższy niż w latach 2012–2016. O skali spowolnienia tempa wzrostu przeciętnych wynagrodzeń w tym okresie świadczył fakt, że w 2015 roku we wszystkich krajach osiągnięto bardzo niską dynamikę wzrostu. Porównanie rocznego tempa wzrostu przeciętnych wynagrodzeń w Polsce i na świecie wskazuje na stabilizację dynamiki wzrostu oraz na coraz mniejsze rozpiętości w wroście z okresu na okres [Antoszak 2018, s. 6].

Tabela 6. Dynamika przeciętnych wynagrodzeń nominalnych brutto na świecie w latach 2009–2016 (w %) rok poprzedni=100

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Australia	100,5	105,4	105,5	103,6	102,0	102,4	100,2	101,2
Austria	101,7	101,4	102,3	102,8	102,4	102,4	101,9	101,4
Belgia	100,4	101,2	103,9	102,6	102,1	100,8	100,5	100,5
Białoruś	110,2	124,0	156,1	193,5	137,7	119,6	110,9	107,5
Bułgaria	109,4	107,2	108,0	105,6	105,3	105,5	107,9	107,7
Chorwacja	-	99,6	101,5	101,0	100,8	100,2	101,3	96,3
Czechy	102,2	102,8	102,8	102,0	99,8	102,7	102,4	103,8
Dania	102,6	103,6	101,9	102,1	101,5	102,7	101,6	102,7
Estonia	105,3	103,0	100,7	106,5	103,4	104,7	107,9	106,1
Finlandia	101,4	103,1	103,4	103,2	101,1	101,3	101,8	101,0
Francja	101,3	103,0	101,7	102,0	101,5	100,5	101,3	101,4
Grecja	99,6	97,0	95,5	95,7	92,0	98,2	97,0	101,2
Hiszpania	100,3	100,1	101,0	99,5	101,1	100,0	100,8	100,0
Holandia	102,3	101,5	101,7	101,3	102,7	100,1	102,2	101,1
Irlandia	100,8	97,0	100,4	100,6	100,8	101,0	102,4	102,8
Japonia	100,6	100,4	101,9	97,6	99,6	100,4	100,1	100,8
Kanada	101,4	101,7	103,7	103,7	103,2	103,1	101,7	101,4
Korea Południowa	102,1	104,4	105,2	101,0	102,4	100,9	102,0	102,1
Litwa	-	101,7	106,9	104,9	105,1	104,5	105,0	104,2
Luksemburg	102,3	102,2	101,5	101,2	102,8	102,3	101,3	100,1
Łotwa	108,0	94,0	102,3	107,8	105,1	108,2	106,9	107,0
Meksyk	102,4	98,3	105,8	103,2	103,3	104,6	104,0	104,9

cd. Tabela 6.

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Niemcy	102,9	102,5	103,4	103,0	102,1	102,3	103,0	101,9
Norwegia	102,8	103,3	104,8	103,7	104,0	102,9	102,6	101,4
Nowa Zelandia	-	102,1	103,0	102,9	99,5	101,6	102,5	102,7
Polska	102,4	105,4	105,0	102,2	101,7	101,9	101,2	104,8
Portugalia	99,6	101,7	99,4	97,2	102,8	98,5	100,2	100,8
Rosja	-	112,4	111,5	114,0	111,9	-	-	-
Rumunia	-	102,0	104,9	105,0	105,0	105,3	108,5	112,8
Słowacja	103,1	105,4	102,8	102,3	102,2	101,7	103,4	102,2
Słowenia	100,9	104,5	101,6	98,5	100,3	101,6	101,5	101,8
Stany Zjednoczone	102,3	102,4	102,7	102,7	100,8	103,0	102,9	101,9
Szwajcaria	102,8	100,5	100,5	101,0	100,7	99,6	98,8	99,4
Szwecja	99,2	102,2	102,7	102,8	101,7	102,4	102,8	102,5
Ukraina	-	117,5	117,6	114,9	107,9	106,6	120,5	123,6
Węgry	103,1	103,9	103,5	102,7	102,0	100,6	101,1	105,2
Wielka Brytania	102,0	101,8	101,2	101,6	101,6	101,3	101,3	102,4
Włochy	100,8	102,4	101,5	99,4	101,4	100,7	100,9	100,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Dynamika przeciętnych wynagrodzeń nominalnych brutto*, Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2016, 2017, GUS, Warszawa 2016, s. 798, 2017, s. 796.

7. PODSUMOWANIE

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że sytuacja na rynku pracy na świecie polepsza się. W latach 2009–2016 na świecie występowało duże zróżnicowanie aktywnych zawodowo, stopy bezrobocia, miesięcznych wynagrodzeń minimalnych brutto, a także dynamiki wzrostu przeciętnych wynagrodzeń nominalnych brutto. Pracodawcy dostosowywali wielkość zatrudnienia oraz wysokość wynagrodzeń do sytuacji gospodarczej panującej na świecie. W większości państw na świecie rosła liczba aktywnych zawodowo oraz wzrastał współczynnik aktywności zawodowej, który wahał się w granicach 50–70% i był bardzo zróżnicowany. Sytuacja taka wynikała z sytuacji ekonomicznej i gospodarczej na świecie. Stopa bezrobocia była bardzo zróżnicowana. Bardzo wysoka była w państwach które przechodziły kryzys gospodarczy. Nie ulega także wątpliwości, że w obliczu dużego bezrobocia, konieczne staje się zwiększanie nakładów na aktywną politykę rynku pracy. W przyszłości strategia państw powinna być ukierunkowywana na politykę gospodarczą, której celem jest rozwój i poprawa efektywności gospodarki, umożliwiającej każdemu zdolnemu i chętnemu pracownikowi prawa do pracy. Miesięczne wynagrodzenia minimalne brutto były bardzo niskie w państwach biednych, natomiast zdecydowanie wyższe w państwach bogatych. Dynamika wzrostu przeciętnych wynagrodzeń nominalnych brutto na świecie w latach 2009–2016 była bardzo niska, w wielu państwach wskaźniki dynamiki nieznacznie przekraczały 100%.

BIBLIOGRAFIA

- Antoszak P. (2018), *Zróżnicowanie wynagrodzeń w Polsce*, „Konsumpcja i Rozwój” 3.
- Becker G.S. (1997), *Job Market: Europe doesn't have Anything to Boast About*, New York.
- Januszek H. (2004), Kapitał społeczny na rynku pracy, [w:] Januszek H. (red.), *Kapitał społeczny – aspekty teoretyczne*. Zeszyty Naukowe nr 42. Poznań: Wydawnictwo AE w Poznaniu.
- Jarmołowicz W. (red.) (2003), *Rynek pracy w warunkach zmian ustrojowych*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.
- Jarmołowicz W., Knapińska M. (2005), *Polityka państwa na rynku pracy w warunkach transformacji i integracji gospodarczej*. Poznań: Wydawnictwo AE w Poznaniu.
- Jarmołowicz W., Knapińska M. (2007), Rynek pracy jako otoczenie i obszar gospodarowania w przedsiębiorstwie, [w:] Jarmołowicz W. (red.), *Gospodarowanie pracą we współczesnym przedsiębiorstwie. Teoria i praktyka*. Poznań: Wydawnictwo Forum Naukowe.
- Kryńska E., Kwiatkowski E. (2013), *Podstawy wiedzy o rynku pracy*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Paszke H. (2000), Postęp i regres w zarządzaniu zasobami ludzkimi w Europie, [w:] Galor Z., Goryńska-Bittner B., *Stara i Nowa Europa*. Poznań.
- Paszke H., Piotr W. (2003), Społeczno-ekonomiczne uwarunkowania rynku pracy menedżerów, [w:] Jarmołowicz W. (red.), *Rynek pracy w warunkach zmian ustrojowych*. Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2011*. Warszawa: Wyd. GUS.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2012*. Warszawa: Wyd. GUS.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2013*. Warszawa: Wyd. GUS.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2014*. Warszawa: Wyd. GUS.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2015*. Warszawa: Wyd. GUS.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2016*. Warszawa: Wyd. GUS.
- *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2017*. Warszawa: Wyd. GUS.
- Socha M.W., Sztanderska U. (2011), *Labor Market in the Transition to the Market Economy in Poland*. Warsaw: Polish Policy Research Group Warsaw University, PPRG Discussion Paper No. 2.

LABOR MARKET IN THE MODERN GLOBAL ECONOMY

Summary: The aim of the article is to determine the situation and identify factors that have influenced the situation on the world labor market in 2009–2016. Research questions are whether and how the situation on the labor market in the modern global economy has changed. Professionally active people were assessed in terms of the number of professionally active people as well as in terms of the economic activity rate in the world. The report also evaluated information on the unemployment rate, monthly gross minimum wages and the dynamics of average gross nominal wages, including countries in the world. The statistical data on the labor market of the Central Statistical Office in Warsaw, published

in the Statistical Yearbooks of the Republic of Poland for the years 2009–2016, were used for the analysis and evaluation.

Key words: labor market, professionally active, unemployment rate, wages and salaries.

Dr Paweł Antoszak
<https://orcid.org/0000-0002-6641-1211>
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
Instytut Prawa i Ekonomii
Plac Weyssenhoffa 11, 85-072 Bydgoszcz
e-mail: pawelantoszak@ukw.edu.pl